

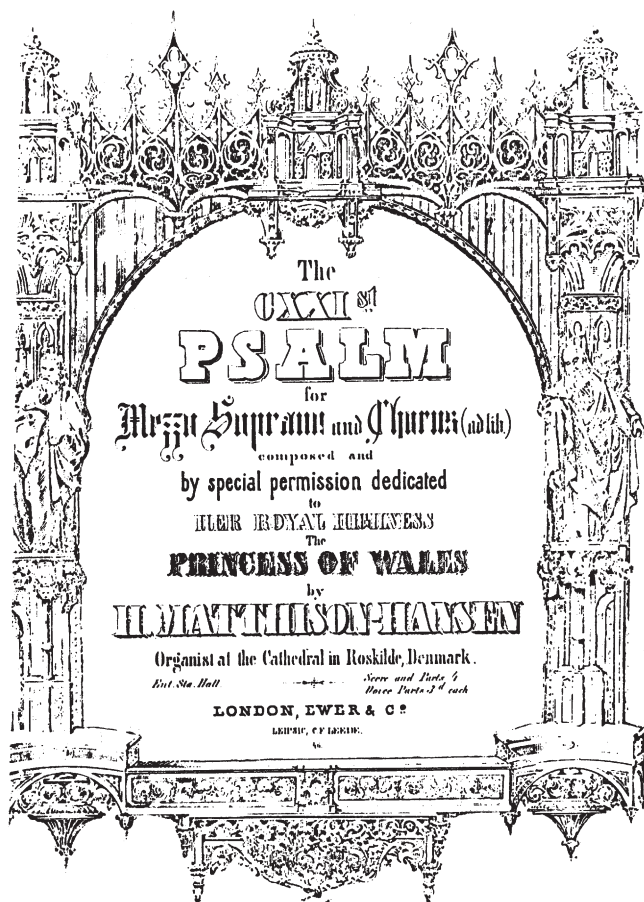
Hans Matthison-Hansens breve fra en koncertrejse til London i 1864

Knud Nielsen

Hans Matthison-Hansen,¹ der var Roskilde domkirkes organist fra 1832 til sin død 1890, gjorde en rejse til London i 1864 – han var da 57 år – hvor han optrådte som orgelsolist og improvisator. I sin levetid var han kendt som manden, der bragte vort hjemlige orgelspil op på det virtuose plan efter orgelmusikkens almindelige forfaldsperiode i wienerklassikkens skygge. Som J. P. E. Hartmann udtrykker det i et brev fra 1886,² hvor han beder ham om at måtte tilegne ham sine orgelstykker »Langfredag – Paaskemorgen«: »Du er den første her i Landet, som har vakt Interessen for Orglet som skikket til Concertbrug, og jeg haaber derfor Du vil betragte Tilegnelsen som et Tegn paa Aerkjendelse af Dit Kunstnerværd og paa min personlige Hengivenhed.« Hans Matthison-Hansen havde også tidligere optrådt som orgelsolist uden for landets grænser, i Sverige, Norge og Tyskland, men en koncertrejse som orgelsolist til England på den tid var nok noget ret usædvanligt, og det skyldtes vel først og fremmest den omstændighed, at hans datter Nanny³ var bosiddende i London, hvor hendes ægtefælle, landskabsmaleren Vilhelm Melbye slog sig ned i en årrække. At der også gik relationer til Christian IX's datter Alexandra, den daværende prinsesse af Wales, var et ikke helt ubetydeligt moment i denne rejse. Hans Matthison-Hansen bevarede livet igennem et personligt og hengivent forhold til kongehuset, velsagens siden sit ry for den berømmelige improvisation over folkevisen »Dronning Dagmar« ved Frederik VI's begravelse i januar 1840 i Roskilde domkirke. Endnu to kongebegravelser faldt i hans lod som domorganist – ved Christian VIII's død i 1848, og ved

1. Hans Matthison-Hansen blev født den 6. februar 1807 i Adelby ved Flensborg, Sønder Hulvej, Adelby sogn og døde den 7. januar 1890 i Roskilde. Han var gift 1. gang 1830 med Petrea Christiane Stenersen (1805-1881), 2. gang 1841 med Therese Elisabeth Quistgaard (1813-1890). Han fik titel af professor 1862, blev Ridder af Dannebrog 1857 og Dannebrogsmænd 1872. Som komponist for orglet har han især markeret sig med de 6 orgelsymfonier og sine orgelfantasier, hvoriblandt den berømmelige fantasi over folkevisemelodien »Dronning Dagmar ligger i Ribe syg«. Desuden har han komponeret kirkelige og verdslige vokalværker, salmemelodier og sange samt orkester- og kammermusik.
2. Brevet er dateret 3.4.1886. I privateje.
3. Nanny Hedevig Christiane Matthison-Hansen (1830-1915), Hans Matthison-Hansens datter af 1. ægteskab. Var gift med landskabsmaleren Vilhelm Melbye (1824-1882). Hun optrådte tidligt som pianist ved private og offentlige koncerter og har komponeret nogle klaverstykker, der kan henføres til tidens lettere salonmusikstil.

Frederik VII's død i 1863. De kongelige viste sig jævnligt i Roskilde domkirke, ikke sjældent i følge med fremmede statsoverhoveder, og Hans Matthison-Hansens orgelspil nød altid kongelig bevågenhed. Hans komposition »The CXXIst Psalm« for soli, kor og orkester⁴ blev til i vinteren 1863/64, som det fremgår af korrespondancen, under indtryk af den truende udvikling af konflikten med hertugdømmerne, og han har villet tilegne prinsesse Alexandra, som i marts 1863 havde haft bryllup med prins Edward, sit værk. Også dette må have inspireret til London-rejsen og audiensen hos den prominente kongedatter. Christian IX besteg tronen den 16. november 1863, kort tid før de skæbnetunge begivenheder i 1864, og det er da ikke utænkeligt, at han har gjort sig nogle forestillinger om det belejlige i, at en kulturgesandt fra Danmark gæstede London under den storpolitiske konflikt. I hvert fald sørgede han for, at Hans Matthison-Hansen blev modtaget i audiens hos prinsen og prinsessen af Wales, og det blev desuden bragt i stand, at han gav en orgelkoncert i Westminster Abbey, hvor kongehuset og hoffet med prinsessen i spidsen var repræsenteret.

THE CXXIST PSALM.

Andante con moto. H. Matthison-Hansen.

Mezzo-Soprano.

Organ
or
Pianoforte.

dolce

I will lift up mine eyes — un - to the hills, from
 Ich he-be mei-ne Au-gen auf zu den Bergen, von
 whence — cometh my help. My help cometh from the Lord, my
 werden mir Hil - fe kommt. Mei-ne Hil - fe kommt vom Herrn, mei-ne

En kunstnersjæl som Hans Matthison-Hansen må med datidens få befordringsmuligheder have følt sig stækket i Roskilde og afskåret fra den deltagelse i det kulturelle liv i hovedstaden som han følte sig kaldet til. Det fremgår med al tydelighed af et brev fra 1876⁵ til sønnen Waage, der var organist i Nykøbing Falster, og som åbenbart på det tidspunkt har søgt en stilling i København. Han skriver her: »Havde jeg været Klaveerspiller i hin Periode – havde jeg ingensinde søgt Roskilde, som vist nok har givet mig Brødet, men

4. Den 121. psalme »Jeg løfter mine øjne til bjergene: Hvorfra kommer min hjælp?« Udgivet af Ewer & Co., London: The CXXIst Psalm for Mezzo Soprano and Chorus (ad. lib.) composed and by special Permission dedicated to Her Royal Highness The Princess of Wales by H. Matthison-Hansen, Organist at the Cathedral in Roskilde, Denmark. – Iflg. oplysning fra The British Library, Music Library, London, er bibliotekets eksemplar indsendt af Ewer & Co. den 5.12.1864, og kompositionen er således publiceret kort efter Hans Matthison-Hansens besøg.
5. Brevet til Waage Matthison-Hansen er udateret, men kan henføres til 1876 (Det kongelige Bibliotek, Ny kgl. S. 5109). Waage Weyse Matthison-Hansen (1841-1911) var søn af 2. ægteskab. Han efterfulgte sin fader som domorganist i Roskilde 1890. Var gift med Anna Frederikke Friis (1848-1911).

tusinde Gange har nedbrudt mit Indre af Længsel efter Kunst.« At rejsen til London har været den helt store oplevelse, bærer hans breve vidnesbyrd om på deres egen livfulde og umiddelbare måde.

Rejsen indledtes i København med en audiens hos kongen, antagelig dagen før det første brevts dato 29. april. Det var således få dage efter stormen på Dybbøl den 18. april. Introduktionsbrevet til prinsessen af Wales havde Hans Matthison-Hansen regnet med selv at overbringe. Sådan blev det dog ikke. Rejsen til London gik med dampskib via Gøteborg til Hull, og brevet skulle han modtage i Gøteborg. Her får han under sit ophold hos domprovst Wieselgreen et telegram fra kongen med meddelelse om, at brevet ved en fejltagelse var sendt direkte til datteren.

Der foreligger seks breve⁶ fra Hans Matthison-Hansens hånd til hustruen Therese fra hans London-rejse, og de giver et levende indtryk af privatmenne-sket Hans Matthison-Hansen i hans meget personlige stil, der ikke er uden humor og selvironi, men også præget af den selvlærte flensborger af jævn herkomst.⁷

Viggo & Hanne Matthison-Hansen⁸ (Fredag 29.4.1864)

Kjære Therese!

Da jeg har Otium her hos vore kjære, benytter jeg den for at hilse paa Dig og vore Børn hjemme. Matthison-H. junior vaagnede nettop nylig og var prægtig Humour. Han ville have Levemaade efter 4 Timers Søvn. – Min første Bedrift var at begive mig i en Haandskokjælder (efter forud at være bleven barberet). Derpaa til Christiansborg hvor jeg strax traf Overhofmarskallen Oxholm⁹, som jeg takkede og bad om Undskyldning hvilket han besvarede højt bevaagen sigende mig at Kongen gerne modtog Audients. Ogsaa den jour-havende Adjutant Rosenskjold havde faaet Tilsagn om at Kongen vilde see mig; jeg kom ind og modtoges saa huldrikt af vor elskelige Konge der underhold sig saa naadefuldt i en ret lang Tid i det jeg fik meddelt H. Majestæt at jeg gav Koncert paa routen til London, i Gotheborg, hvoraf Halvd. tilfaldt vore Sønderborgere og

6. Brevene findes i Det kgl. Bibliotek, Ny kgl. Samling, 5109.

7. Hans Matthison-Hansens fader var Hans Hansen, født 1773 i Gummerup nær Middelfart, død 1857 i Roskilde. Han var sømand, senere skibsfører. Han giftede sig i 1800 med Hedeveg Petersen, der var datter af en grev Moltke uden for ægteskab og blev sat i pleje hos en skibsfører Matthiesen i Flensborg. Nævnte grev Moltke var ifølge familieoverlevering Rendsborgs fæstningskommandant og således identisk med Caspar Hermann Gottlob Moltke (1738-1800).

8. Viggo Matthison-Hansen (1834-1922) var søn af Hans Matthison-Hansen af 1. ægteskab, gift med Hanne Marie Wiuff (1843-1918). Han var violinist og sanglærer, fra 1873 kantor ved Skt. Petri Kirke.

9. Overhofmarskal Valdemar Tully Oxholm, død 1876 (Dansk Historisk Bibliografi ved B. Erichsen og Alfr. Krarup, Kbh. 1929, 3. bd.).

Dybbøller, hvilket Forehavende Kongen varmt gav sin Anerkjendelse. Han spurgte mig hvornaar jeg meente at reise fra Gotheborg, for at sende mig Brevene saa friske som muligt, og meente at det var bedst at sende samme til London – hvilket jeg demonstrerede – sigende at nettop da, var mig en deel af Glæden og Hæderen tabt – nei, Deres Majestæt, at naar jeg selv overbringer de dyrebare hellige Breve til Deres høikongelige Datter, hvilket aldeles glædede Kongen at høre mig udbryde. Til hvem skal jeg da adressere dem? til Domprovst Wieselgreen¹⁰ Deres Majestæt »ja, vil De da give mig Deres Adresse til min Adjudant«. Han sagde Meget, formelig passiarende med mig, ønskende mig en lykkelig Reise bad han mig hilse sin Datter personligt fra Ham, hvorpaa jeg gik bukkende (baglænds naturligvis) til Døren og gjentog Kongen, med sidste Øiekast idet jeg maatte trække Døren i, sit huldrige »lykkelig Reise«. Det var en yndig Moment, da jeg ønskede at maatte hilse paa Dronningen, beklagede Hans M: at Hun havde saa knap Tid og Morgen, Løverdag Kl. 8 – tager Kongen, Dronningen, Prindserne og Prindsesserne til Fredensborg. Jeg takkede Castenskjold¹¹ og han fik min Add: i Gotheborg. Derpaa bragte jeg ogsaa en Dito til Overhofmarskallen. – Saa hen og fik mig en Kop Chokolade med Boller. – Og til Viggo. Derfra til Waagepetersen,¹² der hilser Dig! . . .

Nu har jeg besørget det vigtigste; Imorgentidlig Kl. 8 – haaber jeg at se Hoffet kjøre – og idetmindste i Frastand at viise min Hengivenhed for vort elskelige Kongehuus. – Derefter vexler jeg mine Penge, og saa paa Reisen siden. Lev nu vel! Hav det rigtig godt, »lad Jer Tid og gjør det vel« Adieux! Nu maa jeg slutte denne Gang.

Din

H. Matthison-Hansen

Blandt Andet sagde jeg: Deres Majestæt! midt i denne Alvorsvinter, opslog jeg hiin deilige Davids Psalme¹³ – og jeg tillader mig at sige, at »hver Tanke i min Composition er helliget Dem og Deres kongelige Datter – hvortil Kongen inderlig bevæget takkede mig for min Deltagelse.

10. Peter Jonasson Wieselgreen (1800-1877), litteratur- og personalhistoriker, 1957 domprovst i Göteborg (Svenska Män och Kvinnor, Stockholm 1955, s. 352).
11. Ludvig Castenskjold, hofchef, død 1905 (Dansk Historisk Bibliografi, København 1929, 3. bd.).
12. M. Waagepetersen (Hans Matthison-Hansen har tilskrevet ham 31.1.1882 – Ny kgl. Saml. 5109), formentlig en søn af vinhandler Christian Waagepetersen (1787-1840), der er kendt for sine musikalske selskaber, hvori deltog tidens musikpersonligheder, og hvor ogsaa den unge Hans Matthison-Hansen havde sin gang i sin københavner-tid. Kendt er Wilh. Eckersbergs maleri fra 1834 på Frederiksborg af Et Musikselskab i det Waagepetersenske Hjem, hvor ogsaa Hans Matthison-Hansen er til stede.
13. »hiin deilige Davids Ps.« – se note 4.

Kjære Therese

I dette Øieblik var jeg hos Paulli,¹⁴ der bad mig at hilse Alexandra saa hjertelig, selv skriver han til hende. Dronningen har skrevet til Prindsessen igaar og udtalt sig reent begeistret for mig til P. af Wales. Og nu i Guds Navn paa Dampskibet. Lev vel Alle!!!! Mand. eller Tirsd. hører Du nærmere fra Gotheborg. Tilsidst ind til Hammerich¹⁵

Gotheborg, Torsdag d. 5. Mai 64

Kjæreste Veninde!

Da der muligen ei levnes mig Otium i Dagens Løb, vil jeg fra Morgenstunden passiare til Dig og vore dyrebare, Waage, Anna, Georg, Betty etc., og sender jeg mine Hilsener først i Brevet – for siden ei at glemme det og udsætte mig for Bettys Kritic. I gaar var jeg saaledes ombord paa det herlige store engelske Dampskib, inviterede Captainen, ved et Par Billetter, til min Concert imorgen, hvilken sjælden Forekommenhed han skattede høit – og vilde han i Alt tilrettevise og hjælpe mig. Derpaa løste jeg min Billet og blev anviist mig den bedste Køie i Skibet. Derfra hjem, spiste Middag sammen med min Ven Seldener, hvortil jeg spenderede ½ Flaske Esteph, Kaffe og en Lequeur ovenpaa, hvilket er cotume her, – det kostede mig rigtignok 1 Rbd. og 1 dansk!, men, da han forrige Dag spenderede en 3 Retter og dito Drikkevarer, – tog jeg den colossale Beslutt, at lade stryge hine 7 –! Ja, det var en heroisk Tanke og Udførelse til nerveuse Betragtninger for Pungen – ja, Sparsomhed er den bedste Egenskab for Samme, men *min* gaaer over til –: ja – jeg siger Intet – – –

Vejret er udmærket skønt! (for at forlade dette Therese.)

Og nu til et ligesaa originelt, men glædeligt og opløftende fra »Hulveisdrengen«¹⁶ –: – Istedet for de Kongelige Breve blev jeg beæret med omstaaende egenhændige Kongelige Telegram; ja, Domprovst Wieselgreen forbavsede over Kongen af Danmarks naadig og yndige Affær imod sine Undersaater og siger han, at dette kongelige egenhændige Telegram er et formligt Actstykke for mig og min hele Familie, thi det vidner ogsaa om det høiædle Hjerter Kong Christian IXde besidder – og hvorved Han vil vinde »hele Folket«.

14. Holger Simon Paulli (1810-1891), dansk komponist, kgl. kapelmester.

15. Her er sikkert tale om Asger Hammerich (1843-1923), som tog undervisning hos Gottfred Matthison-Hansen (Panum og Behrend: Illustreret Musikleksikon, København 1940, s. 209).

16. »Hulveisdrengen« – se note 1.

Eftermidd. Kl. 6

Idag havde jeg fri Middag – til Glæde for Pungen –. det var hos Warburg,¹⁷ hvor jeg befandt mig yderst vel, især er den yngre Søn (der overbragte Brevet) inderlig kjær, han er meget omfangsrigt dannet og er hjemme i Alt henhørende til »bon tone«. Ligeledes er Fru Emma herlig; som ogsaa Grosserereren. I Aften skal jeg hen 1 Times Tid at høre paa Friskytternes Dilletant-Concert i Trægaarden, min ven Philipsson spiller Alt-Horn. Derpaa til en høitelskelig ny Ven, med samt sin elskelige hollandske Hustru, han er meget musikalsk. I Aftes hos Wieselgreens foretog vi »Alexandras« Psalme, hiin spillede og jeg sang, og iaften har jeg lovet at gennemgaa min »Johannes«^{17a} med dem. Det er en stor Glæde for mig at jeg har Dit og Bettys Fotografie, I gjøre mit Logie saa hyggelig, om I ogsaa tier –. Skade at jeg ikke har Eder alle, dog haaber jeg at de ere i London, idetmindste maa Waage, maaske Anna med, Gottfried og Viggo, Georg og Albert ere vel ei der –. Idag har jeg ventet Brev sikkert fra Dig min dyrebareste Veninde, men saa faaer jeg imorgen vel; nu, jeg vil haabe, Du og I Alle befinde Eder vel i det rolige idylliske organiske Hjem, og at Waage benytter al sin Otium i Orgel- og Claveerspil, samt henkaster sine Tanker imellem paa Papir, thi Intet udvikler Aanden mere end at drøfte Samme skriftligt.

Aften. 10.

Fra »Hiin« (som er en Pastor Valeur) gik jeg ind til Domprovsten for at vise hans Frue og Emma Telegrammet – de jublede af Glæde og Henrykkelse over vor Konge i denne Anledning. Da jeg havde lovet P: Valeur at gennemgaa min »Johannes«, tog jeg Partituren og vilde jeg have Claveer-Udtoget – men – desværre har jeg lade den ligge jeg dumme Djevel, kan man ikke blive tumbet over sig – at glemme det vigtigste af min kjære »Johannes«. Er det nu Dig mueligt at sende Samme, til Gammel Melby NB og forsegle og godt indpakket – da vilde han vist med Glæde tjene mig heri og aflevere den i det engelske Expedition, men Beviis vil jeg have af Contoirtet. Alt dette vilde Viggo eller Godtfried¹⁸ jo ogsaa

17. Grosserer Michael Simon Warburg (1802-1868), dansk konsul i Göteborg. Hans søn, litteraturhistorikeren, professor Karl Johan W. (1852-1918), var dengang 12 år gammel (Dansk Biografisk Leksikon, København 1943, bd. XXV, s. 126).
- 17a. »Aus St. Johannis Offenbarung«, oratorium for soli, kor og orkester, komponeret 1862, udgivet af Wilhelm Hansen, København 1884.
18. Johan Gottfred Matthison-Hansen (1832-1909), organist, senest fra 1881 ved Trinitatis kirke i København, fra 1884 klaverlærer, senere fra 1900 direktør ved Det kgl. danske Musikkonservatorium. Medstifter af musikforeningen Euterpe 1865. Han var banebrydende med sine såkaldte Orgelforedrag i Trinitatis kirke, hvor flere værker af J. S. Bach, Widor, Guilmant og César Franck fik deres førsteopførelse i Danmark. Han gjorde sig markant gældende som orgelvirtuos og komponist af adskillige orgelværker.

kunne gjøre, kun saa meget beder jeg: »lad Jer Tid og gør et vel« (For Resten ligger Claveer-Udtoget i »Johannes« Partituren paa Orgelet, hvis »Nissen« ikke har flyttet omkring.)

Coda: Du Therese, maa sammensye Arkene (der Alle burde være rigtig *pagnerede* -), med rødt, eller blaåt -. God Nat.

Fredag Formiddag Kl. 8.

Ak hvilket deiligt Veir. Den skjønnne Stad ligger for mig, samme Prospect som er i min lille Skizzebog hjemme -. Røgen stiger lige iveiret - derefter bueformigt til Vest. Vinden er østlig, Nordøstlig, der tyder paa Stadighed, og Barometret er steget op til skjønn Veir!, Ja, jeg er fuld af Tak til Gud, Der ledsager min Idræt, og haaber jeg paa denne Reise at takke Ham stedse mere og værdigen. -

Her vedlægger jeg, for Løiers Skyld Programmet ved Indgangen. Tiden-derne omtaler mig saa smukt, maatte jeg i fuldeste Maal gjøre mig fortjent dertil. Vi skal jo idetmindste hige efter dette Formaal om man ei heller kan naa til det Bedste, som dog endnu ligger saa langt fra Herrens evige uopnaaelige Maal - undtagen ved Hans Naade! Nu hen i Domkirken og gjennemgaa endnu engang mine Sager.

Eftermiddag 4.

Deiligt Veir - men daarlig Fortjeneste. 100 Rbdl. Der var 200 Personer. Nu lad gaa - - - - -. Bare jeg maa fortjene lidt i London. Ja, som sagt: lad gaee - jeg vil kun glæde mig til Dit kjære Brev jeg modtog for 1 Time, samt glæde mig til vore Kjære i London! D. H. Matthison-Hansen.

London d. 9.de Mai 1864 (Mandag)
20, Circus Road,
St. John's Wood.

Kjæreste Therese!

Ja, virkelig, jeg er hos vore elskelige Børn! Gud hvor lykkelig føler jeg mig hos Dem! Deres Hjem er saa idyllisk, kunstnerigt og hyggelig. Nei dog, hvor yndigt at favne Dem. - Imorges Kl. 6 ankom vi til Hull og havde en prægtig Søreise. Kl. 7 til 8 spadserede jeg med mine svenske Reisefæller i Staden for at faa en lille Oversigt; derpaa en dygtig Frokost, Kl: 9½ paa Jernbanen (efter forud at have telegraferet til Melby) pilede jeg med Exprestoget og Kl. 4 var vi i Verdensstaden, hvor Vilhelm modtog mig paa den collossale Jernbanegaard. I en »Cap« og snart vare vi i deres søde Hjem; da man ei fik Tid underveies at spise, kan Du tro at Middagen var Maven velkommen i vore Elskeliges Hjem. Paa Routen saa jeg mange ægt-gothiske Kirker, selv Landsbyernes bære det

ophøiede gothiske Præg; vi kom igjennem mange Tunneler, hvilken første Følelse fik Hjertet lidt til at banke, men dette tog af ved Gjentagelsen. Markerne stode saa deilig grønne, Frugttræerne blomstre vældigen, og i Melby's yndige lille Have foran Huset, ere Sirenerne udsprungne. – Intet mere, kjærste Veninde, veed jeg iaften at skrive Dig, thi efter den betydelige Reise er jeg deels lidt forstumlet, lidt træt, skjøndt ei at have lidt af Søsye, men Brevet maa være færdig iaften for at kunne faa det paa Posten morgentidlig. Altsaa Godnat! Kys vore kjære Børn, Betty¹⁹, Georg²⁰, Waage & Anna og bedes De at kysse Dig hjerteligt fra Din trofaste

H. Matthison-Hansen.

Her skal indskydes et brev²¹ fra Hans Matthison-Hansens hustru, sendt til London den 8. juni, der blandt andet afslører en vejrsmæssigt sløj forsommer og ligeledes tanker og gisninger om besættelsen af et organistembede. Sønnen Waage, der 1890 efterfulgte faderen som Roskildes domorganist, har, som det kan udledes af brevet, søgt embedet i Skt. Olai kirke i Helsingør, der imidlertid gik til Peder Gerhardt Baagøe.²² Hans Matthison-Hansen havde i Gøteborg givet koncert, og halvdelen af overskuddet skulle, som han havde meddelt kongen, tilfalde de krigsramte i Sønderjylland og blev sendt til Danmark gennem en hr. Ploug,²³ som trods hustruens bekymringer modtog beløbet på rette vis.

Hans Matthison-Hansens udkomme som domorganist var vel, som man forfatter af hans økonomiske overvejelser, efter forholdene på et beskedent plan, og selv om han i nogle tilfælde har optrådt som koncertgiver i veldædigt øjemed, har hans hustru lagt megen vægt på ekstra indtægter fra koncerter som særdeles velgørende plastre på en anspændt økonomi.

Onsdag den 8de. (juni 1864)

Min elskede Hansen!

Hjertelig Tak for Dine to yndige sidste Breve, hils og tak ogsaa den kjære Vilhelm samt Nanny for deres kjærlige Modtagelse; hvor du dog har det yndigt i enhver Henseende, jeg glæder mig i Tanken derom, og er steds hos Eder, og beder og tigger om en udførlig Beskrivelse af *Alt* hvad du

19. Betty Marie Charlotte Wilhelmine Matthison-Hansen (1856-1940), datter af 2. ægteskab, gift med maleren, professor August Jerndorff (1846-1906).

20. Carl Georg Sebastian Matthison-Hansen (1848-1927), søn af 2. ægteskab.

21. Brevet fra hustruen Therese er i familieej.

22. Peder Gerhardt Baagøe (1829-1907) var organist ved Skt. Olai kirke fra 1864 til 1906 (Organistbogen, 6. udgave af »Organist- og Kantorembederne« udg. 1979 af Dansk Organist- og Kantorsamfund, s. 48).

23. Der må her være tale om forfatteren Carl Ploug (1813-1894), dansk digter, redaktør af »Fædrelandet« og studenterskandinavismens fører.

oplever, det bliver dog en uforglemmelig Reise for dig; vi kunde ikke forstaa, om det var begge Løverdage eller kun den 11de du skulde spille i Krystalpaladset? men nu haaber jeg meget snart at faae et rigtigt udførligt Brev fra Eder om *Alt*.

I Dag havde vi den første Sommerdag, det er et saa yndigt Veier, saa vi spiste til Middag i Haven, endskjøndt Sophie endnu i Morges kogte Kaffevand i Kakkellovnen, saa Du kan vide, hvorledes det stadig tidligere har været. Waage er nu meget spendt paa hvad Udfald den Helsingørske Dag vil faa; vist er det, hvis han skulde opnaae at faae *det* paa den Maade, vilde han jo møde megen Modstand dernede, men Du kjender det jo selv af Erfaring, at Misundelsens Brød ogsaa bliver spiist; men det er jo aldrig behageligt; nu have vi faaet opklaret, hvorledes det er gaaet til; H: og G:²⁴ havde alt overhørt de to Indstillede og har *formodentlig* syntes maadelig om dem; men kommer Hart: herud nu Søndag Morgen og gaaer lige hen i Kirken, som Waage begynder til Indspil; nu løber det rundt i Hovedet paa ham, idet han tænker paa at *Du* er bortreist, og Spillet er saa udmærket, *men*, tænker han; det maa være Gottf: der er herude; nu spiser han til Middag hos Søren H:²⁵ og siger til ham, hvor Gottf: spillede fortræffeligt i Dag, hvortil han svare, nei det var Waage. Og den kjærlige gode Sjæl, nemlig Prof. H: da han saa Waage saa betuttet, da han skulde overhøres, fortalte han ham selv, Ord til Andet, som jeg har nedskrevet, og sagde tillige, ja! jeg vil kun sige Dem De spillede som en gammel routineret Organist; hans Prøve gik nok ikke videre godt, men de var begge saa gode imod ham, Gade sagde om han nu havde tænkt over at det kun var 230 Rd: han sagde tillige, Angesten (...) og klappede ham, og sagde reis nu hjem med Gud og vær rigtig glad; vi vil kun Eders Bedste. Hr. Bohlmann²⁶ som jeg var bange for, lukkede de for, imedens Waage blev overhørt; men hvad Provst og Inspection siger til den Historie, det er ikke let at fatte; de vil vel nok beraabe dem paa, at de vil have een af *de*, de selv have valgt; men hvorledes det saa vil gaa, anseer jeg heele denne Begivenhed for en Lykke for Waage. Dette er i grunden alt hvad vi have oplevet siden jeg sidst skreev; men det var jo ogsaa i grunden meget. – Der er kommet en Anmodning til Dig fra en Hr. Julius Rosenstand, om du vilde give en Concert i Rudkøbing paa et nyt Orgel de havde faaet af Demann;²⁷ jeg skrev tilbage at du var bortrejst,

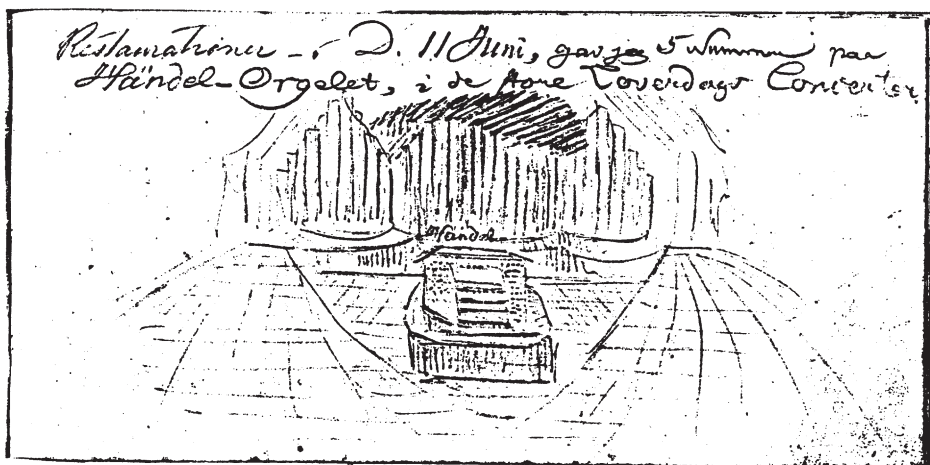
24. Johann Peter Emilius Hartmann (1805-1900) og Niels Wilhelm Gade (1817-1890). Ved siden af deres fremtrædende position i dansk musikliv beklædte de organistembeder i henholdsvis Vor Frue kirke og Holmens kirke.
25. Søren Frederik Bruun Hartmann (1815-1912), sønnesøn af komponisten Johan Ernst Hartmann (1726-1793). Han var kantor i Roskilde domkirke 1845-1883.
26. Georg Carl Bohlmann (1838-1920), organist ved Vor Frue kirke, Svendborg, 1872-1876, senere ved Københavns Begravelsesvæsen 1892-1920 (Organistbogen, Op. cit. s. 174 og 330).
27. Orgelbyggeren Peter Ulrik Frederik Demant (1802-1868). (Orglet I/1972, medlemsskrift for Det danske Orgelselskab, s. 7. – Organistbogen, Op. cit., s. 302.

men skulde underrette Dig derom ved din Gjenkomst, hvis Du nu skulde tjæne lidt hvor Du er kunde Du maaske overdrage det til Gottfried; Orglet skulde nok tillige bedømmes, det veed jeg nu ikke om han kan paatage sig. – Det er da en kjedelig Historie med de svenske Penge, jeg vidste ikke at Du havde havt mere Indtægt, end de 15 Rd. som Du skrev Du havde sendt til mig; nu sendte jeg Plougs Brev til Gottfried i Morges, og bad ham føre mundlig Underretning for Ploug, for at skaane ham, at skrive til mig, jeg bad G: at faae Svar saa jeg kunde sende dette Morgen Aften; jeg bad tillige G: at fortælle ham, at Du skulde spille i Crystalpaladset, da det jo var morsomt hvis han fortalte det i Bladene her; (...) jeg finder just det er morsomt at du kommer til at spille for Publikum, førend for Prindsessen; Hendes Fader, den kjære Konge er saa mageløs god, og man begynder offentligt at fortælle saadanne Træk af ham, som beviser hans Godhed; han gaar ofte civilklædt, og saa kjender Folk ham ikke, og i denne ukjendte Tilstand, gjør han saa meget godt; morsomt var det forleden Han blev rørt over en lille Piges Godhed, det var nemlig en heel Deel Skolepiger der stod uden for en Conditor og spurgte hinanden, hvilke Kager de helst vilde have, der var En iblandt dem som sagde, jeg vilde helst have dem alle, og deele dem ud til Eder. Det hørte Kongen idet han gik forbi, og sagde, hun skulde gaae ind med, saa skulde hun faae sit Ønske opfyldt. Hun fik Kagerne, deelte dem ud og takkede den fornemme Herre. En Dags Tid derefter spadserede den lille Pige med sine Forældre paa Langelinie, paa een Gang udraaber hun, see der gaar den Herre som gav os alle de deilige Kager. Det var Kongen. Det var nu kun morsomt, men Han gjør meget godt, og er saa mageløs paa Lasaretterne imod de saarede og syge. – Først nu i Dag den 10de fik jeg Brev fra Gottf: Ploug har ingen Penge faaet; som de vil see af medfølgende Beviis, var du selv paa Posten med Pengene? at det dog ikke er et falsk Beviis du har, hvis du har sendt det hen med et upaalideligt Bud? Du maa endelig lade mig vide noget derom, saalænge jeg troede du kun havde faaet 15 Rd.s Indtægt ærgrede jeg mig meere over den jammerlige Lønindtægt end over dens Udeblivelse; men nu har jeg jo rigtignok faaet den Frygt, at du har sendt dem paa Posten med et upaalideligt Bud, som maaske selv har udstedt det Beviis du er i Besiddelse af; det vilde være skrækkelig ubehageligt.

Lev nu vel min elskede dyrebare Mand, tusinde og atter tusinde kjærlige Hilsener fra alle dine Børn, fra Bedstemoder, Onkel, Tanterne, men især hilses og omfavnes du af din Therese.

Jeg har ganske rigtigt modtaget to Breve fra dig, fra Götheborg, det jeg har omtalt ikke at have faaet, er nemlig *det*, jeg havde ventet at faae efter Concerten, som skulde have meldt mig dens Udfald; da jeg troede du havde sendt Pengene til mig, i Brevet.

Ifølge en skitsebog²⁸ med korte dagbogsoptegnelser tager Hans Matthison-Hansen dagen efter sin ankomst til London med omnibus gennem city og besøger straks musikforlaget Ewer & co., Regent Street, for at få udgivet »The CXXIst Psalm«. Tilbageturen sker med »Underjordisk Jernbane«. Det næste brev fra London kan dateres til søndag den 12. juni. Hvad han har oplevet i mellemtiden fremgår kun af de temmelig sporadiske notater i nævnte skitsebog. Han har i den forløbne tid set en maleriudstilling i Royal Academy og en skandinavisk udstilling med malerier af blandt andre svigersønnen Vilhelm Melbye, hørt en koncert i Queen's Concert Room med den fremtrædende pianistinde Arabella Goddard,²⁹ en violinist Mr. Sivori³⁰ og en sangerinde Lemmens Sherrington,³¹ og været til pinsegudstjeneste i Westminster Abbey. Han har ligeledes været i Parlamentet, Westminster Hall og i Zoo. Ifølge dagbogsoptegnelserne finder audiensen »hos Prindsessen og Prindsen af Wales« sted den 20. maj. Den omtalte komposition tilegnet prinsessen blev præsenteret, og datteren Nanny, der var pianist og ligeledes komponist af nogle klaverstykker, spillede »og udførte Chopengs Etuder«. Den 9. juni har han haft en stor musikoplevelse i St. Pauls Cathedral. I dagbogsoptegnelserne er anført »Psalms and Anthems to be sung at the Anniversary Meetings of the Charity Children in the Cathedral Church of St. Paul. Stiftet 1764 (Hundredårsfesten).« Koncerten fandt således sted i hundredåret for stiftelsen af asylet »Charity Children«. Lørdag den 11. juni optræder han som orgelsolist i Kryсталpaladset i serien af lørdagskoncerter. Det såkaldte »Händel-orgel«³² blev bygget specielt med henblik på de monstrøse opførelser af Händels oratorier ved de Händel Festivals, der begyndte 1859 i hundredåret for Händels død, og fortsattes hvert tredje år.

Hvad Hans Matthison-Hansen har haft på sine orgelprogrammer i Krystalpaladset og i Westminster Abbey oplyses ikke i brevene som de foreligger, men i skitsebogen er som det første nedskrevet et repertoire som følger:

Concert

1. Symphonie,³³ a. Allegro
b. Adagio cantabile
c. Finale (Motto over Gustav Adolfs Krigshymne)
2. God save the Queen, med Introduction og Variationer
3. Choral med Introd. og Variationer
4. Fantasi over »Dronning Dagmar« dansk Folkesang
5. Thema af Haydn, med Intr. og Variat.
6. Kong Christian dito – dito
7. ~~Symphonie~~-Concert³⁴ (sic.) = Symphonie

28. Skitsebogen findes på Det kgl. Bibliotek (Ny kgl. S. 3898).
29. Arabella Goddard (1836-1922), engelsk pianist, debuterede i 1853, introducerede i årene 1857-58 Beethovens sonater i London. De var dengang så godt som ukendte for det londonske koncertpublikum. (Grove's Dictionary of Music and Musicians, 5th edition, 1954, vol. 3, s. 691).
30. Ernesto Camillo Sivore (1815-1894), italiensk violinist, om hvem det hedder, at han var Paganinis eneste elev. Han var internationalt berømt som violinvirtuos og udmærkede sig især ved sin elegance og artistiske virtuositet (MGG, bd. 12, sp. 739/40).
31. Helen Lemmens-Sherrington (1834-1906), førende engelsk sopran i mange år, både i den verdslige og den kirkelige genre, senere også operasanger (Grove's Dictionary, 5th Edition, 1954, bd. 5, s. 128).
32. Krystalpaladsets orgel blev bygget 1854 af Gray & Davidson til Händel Festivalen (Grove's Dictionary, 5th Edition, 1954, bd. 2, s. 553). Hans Matthison-Hansens skitse af orglet har ikke megen lighed med orglet som det er afbildet på tavle 16 i Grove's Dictionary, bd. 2, s. 476-77. Det er vel tegnet efter hukommelsen, og det synes derfor ikke at han har interesseret sig specielt for selve instrumentet og dets opbygning. Hans tegnetalent, som i den tidlige ungdom blev skolet hos professor Eckersberg, fornemmes næppe i denne løse skitse.
33. Det må her dreje sig om Orgelsymfoni nr. 2 i g-moll, der munder ud i koralen »Kom, store Livets Fyrste, kom« (Den danske koralbog nr. 343 »O, kommer hid dog til Guds Søn«). Den samme melodi er knyttet til den svenske salme »Förfäras ej, du lilla hop« (»Verzage nicht, du Häufflein klein«), der også har benævnelsen »Gustav II Adolfs fältpsalme«, sunget før slaget ved Lützen den 6. november 1632 (iflg. Psalm- och sånglexikon af Oscar Lövgren, Stockholm). Melodien er en tysk folkevis fra ca. 1500.
34. »Symphonie Concert« er overstreget. Hans Matthison-Hansen har i tidens løb omtalt sine orgelsymfonier som Concerter eller som Concert-Symphonier. De blev først udgivet omkring 1880, hvor begrebet Orgelsymfoni havde taget fastere form.

Frie Fantasier

Bach³⁵

1. Preludium og Fuga
 2. Toccata og Fuga
 3. Fantasi
 4. Händel
- Preludium og Fuga

Om koncerten i Krystalpaladset meddeles i skitsebogen: »D. 11. Juni gav jeg 5 Nummre paa Händel-Orgelet, i de store Løverdags Concerter«.

I det næste brev beretter han om anstrengelserne der var forbundet med koncerten i Krystalpaladset, og han venter i øvrigt at »see Ordre« fra prinsessen med hensyn til at lade sig høre på orglet i Westminster Abbey.

Tagnå (?) 5.

(Søndag 12.6.1864)

Mine elskede Therese!

Vor elskelige Nanny bad jeg at skrive om min overstandne Dont, da jeg i Sandhed er træt idag efter slig en anstrengende Historie. – Ja, jeg har været ordentlig i den store Verdensstad, thi, foruden det optaarnede Opsving Sjælen faaer, ved Tanken om at paatage sig Massens (hvoraf 2/3 endog var Noblesse) Opmærksomhed – maatte vi ogsaa Fredagen herud for at gienemgaae mine Sager – og Veien er først, gennem London p. Omnib. og Dampskib paa Themsen 1½ dansk Miil, derefter 1½ M: i Jernbanen – frem og tilbage 6 Miil –, ligeledes igaar Løverdagen – og dertil Ambitionen! Jo, jeg takker – dette maa forsøges for at fatte Histo-

35. Hans Matthison-Hansen tilskrives gerne æren for at have været den første i landet efter Bach-renæssancen i forrige århundrede til at introducere J. S. Bachs orgelværker. F. eks. skriver Angul Hammerich i »Illustreret Tidende« af 29.1.1882 om en rejse, Hans Matthison-Hansen gjorde til Tyskland: »Paa det sidstnævnte Sted (Hannover) lærte han Sebastian Bach at kjende i hele hans Storhed. Det var Joachim, der aabnede hans Øjne. Dengang kjendte man herhjemme udenfor »Wohltemperiertes Klavier« ikke synderligt navnlig til den nu forgudede Mesters Orgelsager. Det blev Matthison-Hansens Fortjeneste at indføre dem her«. – Weyse har dog tidligt med sit indgående kendskab til Bach-traditionen vist ham vejen, først og fremmest ved at tilskynde ham til at tilegne sig »Wohltemperiertes Klavier«, og ifølge eget udsagn (selvbiografiske optegnelser (Det kgl. Bibliotek, Ny kgl. Saml. 5109): »Nu var den unge Mand i sit Element, arbeided med Jernflid, forskrev fra Tyskland Joh. Seb. Bachs Mesterværker for Orgel, som dengang ei vare kjendte i Danmark«.) har han straks ved tiltrædelsen af sit organistembede forskrevet Bachs orgelværker fra Tyskland. Hans Bach-repertoire omfattede ifølge hans koncertprogrammer (Gottfred Matthison-Hansens programsamling, Musikhistorisk Museum, København), uden nærmere angivelse af toneart, Præludium og Fuga, Toccata og Fuga, Fantasi og Fuga, enkeltstående præludier og fugaer, som dog godt kan have været satser fra »Wohltemperiertes Klavier«. Desuden Passacaglia, Concert i a-moll men ikke koralbearbejdelser.

rien. De ubekjendte Konstruktioner, nemlig istedet for Registertræk med Hænderne, ere at tage med Benene, hvilket nær havde gjort mig konfus men Nanny forstod Geschichten og lærte hendes gamle Pudel – det var en reen Lykke jeg havde Hende at støtte mig til med dette Hensyn og med Sproget – ja, ellers kunne jeg være bleven hjemme. Ja Waage! hjertelig beder jeg Dig om at øve en ½ Time hver Dag paa Engelsk, thi Du baade vil og maa engang til London, i 1 Maaned her, og lever man 20 Aar hjemme, og det er en Sandhed. – Foruden Registertrækkene var den ubehagelige Omstændighed, at jeg maatte sætte mig ind i et smallere Pedal-Tastatur – idet vore jo ere 2 Finger Bredte, men disses 1 Finger – hvilket var mindre behagelig med tynde Støvlesoller, med *tykke* – der var alt vel, husk herpaa. For Resten, par Honeur! – og jeg maa endog skatte mig lykkelig ei at skulle herrudts med 300 £-(en 250 Rbd.) for at faa Lov at lade mig høre i Løverdags-Concerterne – (hvilket skyldes Erslevs³⁶ Anbefaling til Crantz³⁷ –); Sagen er, at Paladset eies af et Aktie-Selskab hvis Udgifter hver Dag løber op til 3n 3000 Rbd. Crystal Paladsets Organist Coward³⁸ var som *alle Engelskmænd*, en Gentleman og uskrømtet god og naturlig imod mig; ifølge sin Ansættelse maa han spille Potpourier af Operaer for Publicum, for det meste, hvilket fordærver hans bedre Jeg, men han er en meget dygtig Virtuos, og fantaserer, skjønt noget profant. Ofte yttrede han sin Beundring idet han sad for mig og vendte Blade, med »power« very power«. (stort meget storartet); og min »God save the Queen³⁹ maatte jeg love ham, til hans og en Kollegas, fra Byen Sydenham hvori Paladset ligger, Glæde. Den vil vist blive udgivet i London, nu skal jeg morgen til at copiere samme. »Davids 130 P.«⁴⁰ og Fadervor⁴¹ har jeg nu givet engelsk Text. Disse faar Mr. Leslie⁴² som de næste Vinter skal opføres her. Ja, hvad vare vel mine gamle svenske 150 Rbd. – om end ei Prindsessen og Prindsen af Wales vil spøjte i Bøssen, skal de dog ikke rive mig af Pinden thi Ærens Søjle har jeg lykkelig bestaget og mit Navn bliver optegnet i England, dog vi maa

36. Emil Erslev (1817-1882), dansk musikforlægger.

37. Formentlig August Cranz (1789-1870), tysk musikforlægger.

38. James Coward (1824-1880), engelsk organist, dirigent og komponist. Bedst kendt for sine brillante orgeltranskriptioner af operamusik etc. og for sine bemærkelsesværdige evner for improvisation (Grove's Dictionary, 5th Edition, 1954, bd. 2, s. 508).

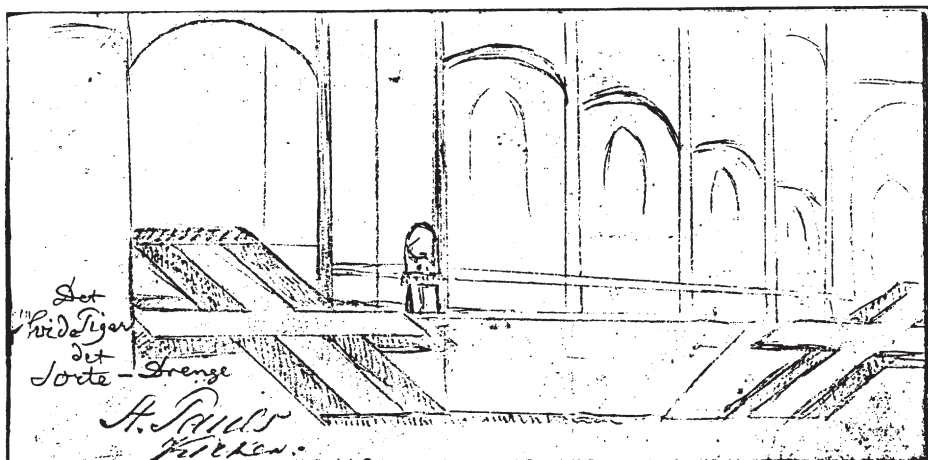
39. »Thema med Introduction og Variationer for Orgel« over »God save the Queen« blev udgivet af Wilhelm Hansen, København, men først omkring 1880.

40. »Davids 130. Psalme« (Aus der Tiefen ruf ich, Herr) for soli, kor og orkester, 1859, udgivet af C. Stange, København, (»Cyclus af Kirkekompositioner«).

41. »Vater unser«, Wilhelm Hansen, København (»Kompositioner for blandet Kor og Orgel eller Piano«).

42. Henry Leslie (1822-1896), engelsk komponist, dirigent for Herefordshire Philharmonic Society og The Leslie Choir. (Grove's Dictionary, 5th Edition, 1954, bd. 5 s. 145).

dog ei heller glemme, at de Kongelige stadigt have været paa Farten lige siden jeg kom, denne Uge havde jeg at see Ordre; – men hvad jeg faar? eller ikke faar –? Nu ja, i alle Tilfælde vil jeg heller hjælpe mig 1 heelt Aar med Vandgrød og 1 Sild – end ei at have seet Verdensstaden. I Fredags gjorde jeg en Visit til Mr. Johnsens og fik Adgangskort til det største jeg har oplevet i London! Svineheld – i St. Pouls Kirken bivaandede jeg en Concert af 1000 stemmer med Orchester og Orgel, samt 7000 Asylbørn der Alle sang med i Händels store Halleluja (af Messias). – jeg hulkede og vist mange med mig – thi Synet af Børnenes Arrangement maatte røre det haardeste! I Cuppelen sade de Alle hele Massen af de hvidklædte Piger og sorte Dreng – danned 2 Kors:

(Skitse. Skitsen er taget fra Hans Matthison-Hansens skitsebog, visende asylbørnenes opstilling i to korsdannende grupper, med anmærkningen »Det hvide Piger, det Sorte Dreng«, samt dirigents position.)

tænk Eder, *Therese, Waage*, og *Anna* dette Syn! hør 8000 Sjele tillige i Halleluja med det brusende og tordnende Orgel!!! Ak, jeg kan ei tilbage-tænke mig det uden Hjertets Overstrøm. Berlioz⁴³ har seet og beskrevet Samme i sine Reisebeskrivelser fra London og udtømmer sig i skøn rørende Udtryk, der kun svagt ere i Stand til at skildre Det der bemægtiger sig Sjelen. (Tilføjet andetsteds i brevet:) Dette uforlignelige Godhedsfulde Selskab dannedes 1764 og jeg havde den Lykke at bivaane 100 Aars Festen.

(Brevet mangler afslutning – er antagelig ikke komplet.)

43. Gesammelte Schriften von Hector Berlioz. Autorisierte deutsche Ausgabe von Richard Pohl. III Band: Orchester-Abende, Musikalische Novellen und Genrebilder. Leipzig, Verlag von Gustav Heinze, 1864. – Zweiundzwanzigster Abend. Die Kinder der Armenschulen in der Sanct Paulskirche zu London, s. 10-19.

Den ventede besked fra prinsessen fik Hans Matthison-Hansen den 21. juni, og koncerten i Westminster Abbey skal så finde sted fredag den 24. juni kl. 13 som det fremgår af det følgende brev. Her fortælles om forskellige oplevelser. Af notaterne i skitsebogen ses, at han desuden har været til en koncert i St. James's Hall, hvor blandt andre Joseph Joachim⁴⁴ og pianisten Charles Hallé⁴⁵ har spillet sammen. I Exeter Hall har han hørt Händels oratorium »Samson« med et 100-mands orkester og et kor på 600 sangere, og i Her Majesty's Theatre har han været til en opførelse af Gounods »Faust« med den franske bas-baryton Edouard Gossier som Mefistofeles og med Therese Tietjens⁴⁶ som Margarethe. Titelpartiet havde en vist nok mindre kendt sanger Puiglini. Hos Collard⁴⁷ (et pianofirma) har han hørt en fløjtekvintet af Kuhlau og en af dennes sonater for fløjte og klaver med Arabella Goddard ved klaveret.

20, Circus Road
St. Johns' Wood
21. Juni 1864 [Tirsdag]

Kjæreste Therese!

Da vi imorges modtog Dit Brev, kom tillige Ordre fra Prindsessen af Wales om at høre mig først. Fredag Kl. 1 i Westminster Abbedie. At det glæder mig meget skal jeg ikke nægte, da det modsatte vilde have gjort mig ondt, og da Prindsessen har hver Time besat i Slutningen af Saison-gen, som jeg frygtede næsten – men Prindsen af Wales Secretair sagde i Fredags at Prindsessen var »very sorry« ei endnu at have hørt mig, – Du modtager nu disse Linier Løverdags Morgen, og beder jeg Dig at meddele vore dyrebare Kjøbenhavnske Kinder, Gottfried, Helga, Viggo, Hanne herom, – dog det var morsommere, naar I alle vare her, og kunde modtage det store dybe Indtryk af Westminster Abbediet. Jeg mindes ikke om jeg sidst fortalte om det Britiske Musæum? men det er bedst at tie med slige Uoverkommeligheder, jeg er nu næsten svimmel af Alt!!! Wilhelm noterer mig Sagerne i min svenske Tegnebog. – I Botanisk Have, maa vi – der er endog Udstilling af uoverskuelige Blomsterbølger, hvorved mine Øine maatte afgive vaade Perler – hvilket vil sige *Noget*, da jeg jo ei synderlig er Havemand –. I Søndags var vi i dansk Kirke og hørte en opbyggelig Tale af Pastor Plenge. Igaar besøgte vi »Londons

44. Joseph Joachim (1831-1907), kendt som sin tids betydeligste violinist og violinpædagog.
45. Sir Charles Hallé (1819-1895), engelsk pianist af tysk fødsel. Han havde desuden en betydningsfuld karriere som orkester- og operadirigent og som pædagog. Hans koncertserier som pianist blev populære som »Hallé's Pianoforte Recitals«. De åbnedes i 1861 med Beethovens sonater på otte koncertaftener. (Grove's Dictionary, 5th Edition, 1954, bd. 4, s. 24).
46. Therese Tietjens (1831-1877), tysk sopran, debuterede i Hamborg operaen 1849, i London ved Her Majesty's Theatre 1858, og forblev her (Grove's Dictionary, 5th Edition, 1954, bd. 8, s. 467).
47. Collard, et pianofirma i London (Grove's Dictionary, 5th Edition, bd. 2, s. 372).

Tivoli«, der var eiendommelig og fortryllende i høieste Grad; ved brillant Gasbelysning dandsede vi omkring Orchestret, der var anbragt oppe i Pavillonen, hvorved vi nød Forfriskninger med det muntre Syn foran. Intermezzigt var der en Forestilling ved Siden i et stort prægtigt decoreret Teater, hvor der gaves en Ballet, en Slags Faust; derpaa ud igen at see paa den dandsende Ungdom. Om Eftermiddagen var vi i den Største Industri Museum i Kensington, der var uoverkommelig i Righoldighed af Alt Maskineriet Mennesket i London fremskaber og opfinder, naturligvis Mestre – og Premiesager af alle Arter – foruden indholder Musæet de største Kunstværker af den engelske Malerkunst. Ja, Tiden er rent saa ubegribelig for mig, ved alle de Aandsværk vor elskelige Vilhelm har beredt mig, at jeg føler mig ligesom efter Dykkerder og Duschbad saa forfrisket men tummelumsk tillige –. Med Hensyn til vore Hjemlige Forhold, da vil Morgen Onsdag d. 22de vist blive af storpolitisk Betydning⁴⁸ – –! Her er hverken Plads for mig, eller min politiske Indblik er jo saa nærsynet, at jeg ikke vil politisere; – det var jo heldigt at Ploug fik Sagerne, at Du kjære Waage ikke den Gang fik det lumpne Embede,^{48a} maa ikke anfægte Dig – en anden Gang vil Lykken nok indfinde sig for Dig. Det var jo af stor Betydning at Hartmann blev slaaet ved dit Spil i Domkirken thi ellers havde han ei ytret sig – men, Udholdenhed og Taalmod er de første Betingelser for Kunstneren; – der skal kjæmpes ei paa kort Tid – men aareviis og hele Livet, og enda maaskee i det Tilkommende – hvis man elsker Samme af hele sit Hjerte –. Ja, saaledes er jeg allene glad ved at have havt den Ære at præstere Concert-nummerne i Crystal-Paladset, og vinde Bifald – uden Penge –, thi som sagt alle Concerters Arrangement vare allerede ordned sidste October 1863 –! Nu, jeg har jo havd den største Glæde at være i 1½ Maaned hos vore Elskede Wilhelm og Nanny i Verdensstaden og nydt deres inderligste Kjærlighed paa al tænkelig Maade; tillige vil jeg have den Glæde snart at see »Alexandre« Psalmen i Trykken; mine Sager »130 Psalme, og Fadervor« skulde lyde i London i næste Saison; jeg har spillet . . . (Resten af brevet mangler.)

48. Der hentydes her til Londonkonferencen indkaldt af den engelske udenrigsminister Lord John Russel, hvori deltog delegerede fra Prøjsen, Østrig og Det Tyske Forbund, og fra Danmark udenrigsminister Quaade og A. F. Krieger, daværende medlem af rigsrådet, samt gesandten Torben Bille. Konferencen brød sammen den 25. juni, og våbenhvilen ophørte.

48a. P. G. Baagøe, som fik organistembedet i Skt. Olai kirke, beklager sig i et brev dateret 12.4.1894 »Til den ærede Inspektion for St. Olai Kirke!« over den ringe indtægt, embedet stadig 30 år efter ansættelsen kan indbringe. Brevet tillige med vedlagte artikler af hoforganist J. E. Liebe og af Baagøe selv, skrevet i 1865, »Om Organisternes Stilling, navnlig i Provinserne«, er offentliggjort i »Organist-bladet, Medlemsblad for Dansk organist- og kantorsamfund og Foreningen af præliminære organister«, nr. 11, nov. 1984, s. 470: »En gammel Helsingør-sag«.

(Tilføjet):

Jeg vil jo gjerne selv fortjene lidt i Rudkjøbing, hvis De kan faa Demant til at vente med en 2 à 3 Uger.

Før hjemrejsen er Hans Matthison-Hansen til afskedsaudiens den 28. juni hos prinsessen, og forløbet skildres levende i det sidste brev. (Der mangler tilsyneladende – ifølge brevet fra hustruen – i hvert fald eet af hans rejsebreve fra London, og to af brevene er desværre ikke komplette.)

20, Circus Road
St. Johns Wood
Tirsdag Aften
(28.6.1864)

Elskede Therese!

Modtag nu mine kjærligste Hilsener til Slutning her fra mig og vor elskede dyrebareste Venner Vilhelm og Nanny. Torsdag Morgen p. Jernbane til Hull og derfra med det svenske Dampskib »Imperator« der gaar sine Farter til Petersborg og anløber Kjøbenhavn; sandsynlig er jeg i Kjøbenhavn Søndag Formiddag, hvilken nærmere Tid jo er vanskelig at bestemme men Børnene vil vel omtrent kunne vide det. Imidlertid, da Prindsen af Wales Kammertjener i dette Øieblik var hos os med Brev til Kong Christian IX har jeg lovet Prindsessen at jeg straks ved min Ankomst vil overgive Samme i Kongens Haand. ...at bede Dig min kjæreste Ven ei at fortelle derom, da man dels ei veed – ja nærmere naar vi sees – man laver sig ogsaa Misundelse, altsaa Punctum. Min Tilsigelse var saa yndig affattet nemlig »at Prindsessen vilde være glad ved at see mig«. Kl. 3 idag kom jeg efter Bestemmelsen (Vilhelm var idag med mig da Nanny var inviteret til Englands største Pianistinde samme Tid Arabella Goddard og blev ligeledes yndigt modtaget af hende, der bad Nanny at spille for sig – hun maa have forbavset hende, thi hun tilsagde Nanny at hun undrede sig over at Nanny ikke lod sig høre offentlig) den hulde Prindsesses Modtagelse var saa ubeskrivelig inderlig, tilsagde mig sin varmeste Tak, beklagede hjertelig at mine rosverdige Bestræbelser denne Gang ei vare blevne opfyldte og bad mig at bære en Erindring fra sig, idet hun gav mig en deilig Brystnaal som jeg henrykt modtog af hendes kongelige Haand. Efter Min Ytring at jeg nærede det varmeste Ønske at see deres unge Prinds kaldte hun paa sin Amme, ak hvilket henrykkende Aasyn den kongelige Victor⁴⁹ fremkom – saa yndigt et Barn har jeg ei seet, hver Gang jeg taled til Det smilede Barnet saa underskøn, jeg kyssede den unge Prindsesses Haand, og efter

49. Prinsesse Aleandras førstefødte Albert Victor, Duke of Clarence and Avondale (1864-1892). Han blev født to måneder for tidligt og har sikkert virket meget sart. Han døde allerede som 28-årig af en normalt harmløs infektion. (Georgina Battiscombe: »Queen Alexandra«, London 1969).

nogle Minutter at have nydt dette Syn gav Prindsessens, den Huldes egen Arm – ønskede jeg Herrens Velsignelse over dette og det *unge* kongelige Huus, hvorpaa Prindsessen hengav Barnet til Ammen og mig Hendes Haand til Afsked, ledsaget af det varme Ønske for mig om en lykkelig Reise og Hendes Levvel, leve De rigtig vel –. Ja, de yndigste, rigeste Minder ligge i min Sjæl: Vore Elskedes Kjærlighed og Godhed – Verdensstadens sjeldneste Mærkværdigheder – dens tilkommende Kongehusets naadigste Modtagelse – et hæderligt Navn (i Times, og alle Londons Blade staaer indberettet at »the danish Organ(ist) at the Roskilde Cathedral« har været bæret med H.K.H. Prindsesse af Wales og Prinds: af Cambridge & Manchester for at høres paa i Westminster Cathedral.⁵⁰) Og nu, min kjæreste Therese, Waage, Anna, Betty, Gottfried, Helga, Viggo og Hanne, Bedstemoder, Tante, Onkel, Georg og Alle hjemme, hav det vel!!!! Mindst Søndag Aften er jeg med Guds Hjelp hos Eder. Farvel saalænge, kjærligste Veninde. Gjentaagne Hilsener fra Vilhelm og Nanny!! Din kjærligste

H. Matthison-Hansen

Da Hans Matthison-Hansen vendte hjem den 30. juni, var krigens sørgelige udfald med nederlaget ved Als den 29. juni ved at være en kendsgerning. Selv om han bekender, at hans politiske udsyn ikke rakte vidt – det slesvig-holstenske spørgsmål var unægtelig også kompliceret – har han som slesviger naturligvis i særlig grad følt sig berørt af tabet af vore gamle landsdele.⁵¹ Det ville have været interessant, om Hans Matthison-Hansen havde meddelt sig om sine indtryk af de orgler, han spillede på i England. I det hele taget synes der ikke at foreligge noget vidnesbyrd om hans forhold til de klanglige egenskaber af de orgler, der har været under hans hænder i tidens løb, og heller ikke om hans holdning til den tekniske og klanglige udvikling, orgelbygningen undergik i hans tid, fra hans tiltrædelse af domorganist-embedet i Roskilde 1832 til hans død 1890, i hvilken periode bestræbelserne gik ud på at tilfredsstille romantikkens krav til klang og dynamik. Kun har vi i korte levnedsskildringer fra aviser og tidsskrifter andres indtryk af hans eminente

50. Der er antagelig tale om George, Duke of Cambridge (1819-1904), og Louise, Duchess of Manchester (d. 1911).

51. En søn af Waage Matthison-Hansen skriver i denne forbindelse: »Det faldt i den gamle Professors Lod efter Krigsaarene 1848-50 og 1864 at hjælpe med til at bøde paa Sorgen og Nøden i Landet ved at tilstille Ministeriet og Komitéer ret store Pengebeløb, indspillet ved Koncerter i Ind- og Udland; stor var Sorgen over, at hans Fødeby Flensborg, gik tabt: »Den kommer tilbage igen, den kommer nok tilbage igen« var hans stadige Haab.« (Johs. Matthison-Hansen: Organisthjemmet paa Bondetinget. Erindringer om Hans og Waage Matthison-Hansen. Foreligger i ms. i familieejee).

udnyttelse af Roskilde domorglets⁵² muligheder, som f. eks. Charles Kjerulfs beskrivelse i »Nutiden« den 29. januar 1882 ved hans 50 års jubilæum: »Vi har ikke faa udmærkede Navne blandt vore Organister herhjemme (først og fremmest Jubilarens Søn Gottfried M.-H.); men den »gamle« Matthison-Hansen staar endnu, og det ikke blot ved sin Alder, som den Første blandt dem Alle. Lad saa ogsaa de Yngre være kommet ham nær ind paa Livet i Retning ad det rent Tekniske: Ingen har som han det imponerende Herredømme over Orgelet, Ingen giver som han i sit Spil saa klart tilkjende, at han er »Mesteren«. Omfattende sit Instrument med en Kjærlighed, der ikke blot er i Slægt med, men ganske er de gamle store Orgelmesteres lig, idet han i sin Personlighed har ligesom optaget Noget af Orgelets majestætiske Ro og Storslaaethed, giver han, naar de brusende Toner fra Værkets Piber strømmer ud under Kirkens Hvældinger, noget saa Fuldstøbt og Helt (navnlig da, naar hans forunderlige skabende Evne arbejder ganske uden Tvang), at man uvilkaarligt bøjer sit Hoved for Kunstneren og Mennesket i én Person. Der er Noget og ikke Lidet af den store Bachs Aand i hans Spil, – det føler man instinktmæssigt, naar man er lidt fortrolig med denne gamle Mester for alle Orgelmesteres Arbejder.«

52. Roskilde domkirkes orgel, der blev bygget 1554-55 af Herman Raphaelis Rottensten-Pock, var efter en ombygning på den tid, da Hans Matthison-Hansen tiltrådte som domorganist i 1832, omdannet til et instrument af en mere afdæmpet karakter end det oprindelige mere overtonerige klassiske orgel med den lyse og luftige klang, således at det i højere grad svarede til det klangideal, der havde udviklet sig i den wienerklassiske periode – dog endnu langt fra det romantiske klangideal, der fik indpas i orgelbygningen i århundredets sidste del (Niels Friis: Roskilde Domkirkes Orgel i 400 Aar, udgivet af Th. Frobenius & Co. 1957).